

Yazı Başlığı: Din-i İslâm'da Hedef-i Münâkâşa Olan Mesâilden [132 Numaralı Nüsha'dan Mâba'd]

Müellif: Mustafa Sabri Efendi

Dergi: Beyanülhak, Cilt 6, Sayı 135

Saded-i aslîmiz olan setr bahsine dönmeden evvel arkaya dair sebmeden beyanatı birkaç cümle daha ilave etmek isteyivereceğiz ki bu suretle din-i İslâm'da hedef-i münakaşa olan mesail meyanında İslâm'da **rikkat (kölelik)** serlevhâsıyla ayrıca bir makale yazmak ihtiyacından müstağni kalırım. Zaten tesettür-i nisvân bahsi bundan evvel yazdığım mebâhise mukîs olmamak üzere bilmünasebe diğer birçok mesail daha ihtiva etmiş bulundu. Varsın bu meseleyi de kısmen muhtevi olsun. Malum olduğu üzere din-i İslâm'ın insanları hür ve abd namıyla iki dereceye tefrik etmesi de Avrupa medeniyeti tarafından tenkit edilmektedir. Fakat şurası zaruridir ki dünyada bir kısım insanlar diğer kısmı istihdam etmek ihtiyacından hiçbir zaman kurtulamıyor. Buna mukabil şu ikinci kısım da birinci kısmın daire-yi hizmetine duhul ile maişetini temin eylemek mecburiyetinde bulunuyor. Efendilerin, Beylerin; uşakları, arabacıları, hanelerin; hizmetçileri, aşçıları, ustaların çırakları, mağazaların müstehdimîni, kadırgaların amelesi hep bu ikinci kısmı teşkil ederler. Şimdi şu gibi insanlar hürriyet-i zahiriyyeleri üzere ve bi-hasebi'l-ma'na birinci kısım ile yabancı halinde bırakmak mı her iki tarafın menfaatine daha muvafık olur yoksa her birini yekdiğere adam akılı merbut bir halde bulundurmak mı? Şıkk-ı evvelin seyriyatından ve hak üzere sadık aşçı işçi bulmak hususunda ne kadar müşkîlat çekildiği ve efendi olsun, hizmetkâr olsun daima kendi menfaatleri cihetini düşünerek efendinin parası boşuna gider. Masrafi zebân olursa hizmetçinin, hizmetçinin (ise) çalışmaktan canı çıksa efendinin umurunda olmadığı herkesçe malumdur. Hizmetçi, efendinin iyi gününde mürâî bir bendesi ve efendi, hizmetkârın hâl-i sıhhatinde velînimetidir. Hizmetçi hastalanır ve yiyip yatması biraz temâdi ederse hesabı kesilir ve ekmek yediği kapı artık kendisine karşı kapanır. İşte bunlar hep efendi ile hizmetçi arasındaki râbîta-yı münâsebet gayet zayıf, gayet muvakket olduğundan neşet eder ki biz buna hizmetkârın hürriyeti tabîr-i dilferîbini (gönül çelen, aldatıcı tabirini) vererek kendimizi aldatıyoruz. Hele fabrikatörlerle amele arasındaki münasebet hizmetçi ile efendi arasındaki münasebetten de zayıf ve tabir-i âharla bunlar yekdiğerine biraz daha yabancı olduklarından sermâyedârların ameleye verdikleri yevmiyeleri santimine kadar kadr-i hesap etmesi ve yiyeceklerine içeceklerine katıyyen

karışmaması cihetiyle her birinin para kuvvetiyle üseradan bin kat daha beter surette ve kût-i lâ yemût (ölmeyecek kadar azıkla) halinde çalıştırdığı binlerce insanların adeta urk-i cebiniyle çerh-i servetini tedvîre (insanların alın teriyle servet çarkını döndürüyorlar) ve şu hâlât dolayısıyla her iki taraf arasında hükümfermâ olan ihtilâf menâfi-yi Avrupa-yı hayât-ı medeniyye ve ictimaiyyesini sarsmak istidâdında bulunan bir mesele-yi azîme halini almıştır. Şu sosyalist fırkalarının teşekkülüne hak verdirecek surette ağniyâ ile fukarâyı birbirine düşman tanıtmakta olan bu gibi ahvâle çaresâz olmak üzere din-i İslam ferîzâ-yı zekatı vaz' ederek zenginlerinin emvalinde fukârânın hakk-ı sarîh ve meşru' u bulunduğunu tasdîk eylediği gibi hâdim ile mahdumu yekdiğerine ziyadece raptetmek suretiyle yine ağniyâ ve fukârâ arasındaki mübâ'adet-i içtimâiyyeyi (sosyal sınıflar arasındaki uzaklığı) kısmen izâle eylemiştir. İşte insanların bir kısım kalîli öyle dalkavukluk suretinde değil de bazı erbâb-ı yesârın (zenginlerin) bendesi olursa ânifen tasvîr ettiğimiz hizmetçi ve efendi hayât-ı bîgânesine bedel iki arada samimi bir münasebet tesîs eder. Bu sefer hizmetçi istediği zaman kat'-ı alâka etmek iktidarına mâlik olmadığı efendisinin hizmetine dört el ile sarılır. Bulduğu hane, saadet ve felaketinde hissesi bulunmak derecelerinde kendi hânesidir. Efendi de hâdiminin üzerine titrer, çünkü kendi malıdır. Bu cihetle, hastalanması veyahut ölmesi hiç işine gelmez, bazen bu malının kadr-ü kıymetini daha ziyade i'lâ etmek ister, kölesini okutur, adam eder, mükemmel bir terbiye iktisap ettirir, hazır bunlara evladından ziyade sözü geçtiği cihetle şu maksatların husûlünde müşkilâta da tesadüf etmez. Bu dediğim suretler hayalî bir farizadan ibaret olmayıp vekâyi' ile sabittir. Rûteb-i ilmiyyeden madud olan Mevlevîyet rütbesi vaktıyla mevâlî yanî köleler arasında kesretle erbâb-ı ilm-ü fazîlet yetişmesinden kalmıştır. İstanbul nisvânı beyninde kul cinsi tabirinin mefâhir-i nesebiye-yi nisvâniyyeden (kadınların övünülecek soylarından) madudiyeti ürekânın (kölelerin) beyne'l-müslîmîn hâiz olduğu mevkî-i ictimâiyye'ye bir nümune-yi diğerk olmakla beraber köle ile aylıklı hizmetçinin müctemi' bulunduğu her hangi bir hanede kölenin mevkii ikinci âmir derecesini muttariden (hiyerarşik olarak) muhafaza etmektedir. Zaten din-i İslâm köleler hakkında refk ve lutf ile muamele edilmesini sûret-i ekîdede merretmiş (geçmiş) ve ahrâr ile bunları; zengin ve fakir gibi taksimat-ı tabî'ye icabı veyahut ecir ve müste'cir gibi menâfi-yi mutekâbile ashâbı addederek insanlar arasında da birbirlerine karşı yalnız itkâyı medâr-ı şeref olarak tanımıştır. Hazret-i Ömer'in (Radıyallahu Teâlâ Anh), hilafeti zamanında kölesiyle beraber Şam'a nasıl girdiği ve sahabe-yi kiram arasında bir çok kölelerin ahrâra tercihen nezd-i Peygamberî'de (Sallallahu Teâlâ Aleyhi ve Sellem) daha ziyâde şeref-i kurba mazhar olduğu malumdur.

Dîn-i İslâm'ın bazı insanlar hakkında kabul ettiği rıkkıyet, istibdadın icab ettiği hürriyetsizlik manasına olmayıp bu istibdad, hükûmet tarafından milletin selb-i hürriyetine (hürriyetinin alınmasına) mahsus olduğunu de ihtara hacet yoktur zannederim. Zaten kölelerin hukukunu muhafaza etmekte olan bir takım kavânîn-i şer'iyeye ile efendiler mukayyed olduklarından onların sıfat-ı mâlikiyyetine istibdâd itlâkı bile doğru olamaz. Dîn-i İslâm'da ürekânın gördüğü lütuf yukarıdan beri arz ve tafsil ettiğimiz merkezde olduğu hâlde kölelik denilince bi-eyyi hâl bunda bir mana-yı esâret-i muhakkak olduğu iddiasında ısrar edilecek olursa dinde buna cevaben irhâ-yı inân tarikiyle bunların asılları nereden geldiğini sual ederek maruz buldukları sıfat ve halet din-i İslâm'ın bir siyaseti olduğunu dermeyan ederim. Zaten, nice gerek bu rıkkıyet ve gerek Müslim ile gayr-i müslim arasındaki şehâdet ve emsâli bazı mesâili din İslâm'ın kendi menfaatine olarak vaz' eylediği kapitülasyonlardır. Halbuki kendi milletlerinin fukara ve amele kısmına bahsettikleri hukuk, onlara bizim kölelerden ziyade mi istirahat ve saadet temin ediyor? Fazla olarak din-i İslam her fırsattan bi'l-istifâde köleleri azad ettirmenin esbâbını tehyie'ye (hazırlamaya) çalışır, teşvik eder. Avrupalılar gibi üserâ-yı siyâsiyye ve iktisâdiyyelerinin günden güne takviye-yi kuyûduna (sınırlılıklarının arttırılmasına) çalışmaz, el-hâsıl din-i İslam kadar hürriyeti en güzel takdîr eden bunun bir nümûne-yi ulviyeti olmak üzere ahkam-ı şer'iyemizden bir mesele beyân edelim:

Kütüb-i Fıkhiyyede mestur olduğu üzere mechûlü'l-asl bir çocuk (aslı, nesebi bilinmeyen bir çocuk) hakkında bir Müslim tarafından, kendi kölesi olduğuna ve gayr-i müslim tarafından da kendi çocuğu olduğuna dair müteâriz iki beyyine ikame edilse İmam-ı Azam Ebû Hanîfe Hazretlerine göre gayr-i müslim'in beyyinesi tercih edilir. Bu hususta en ziyade nazar-ı dikkate alınacak cihet çocuğun menfaati olup bu surete göre İslam bir köle ve diğer surette gayr-i müslim bir hür olduğu ve nimet-i İslam nimet-i hürriyete kâbil-i kıyâs olmayacak derecede saâdet-i ebediyeyi hâiz bulunduğu hâlde Şerîat-ı garrâ çocuğun hürriyetini kurtarmak cihetini iltizâm ediyor, çünkü onu kazanmak çocuğun kendi elinde değildir. Fakat din-i İslâm'ın delâil-i fazil ve rüchânı zâhir ve bâhir bir hâlde olduğundan çeşm-i dikkatini açtıpta takdîr ederse o saâdeti ihrâz etmek yed-i iktidârındadır diyor:

(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِكَ)

(Fa'tebîrû yâ ûli'l-epsâr)

(Ey basîret sahipleri, ibret alınız!)

Artık bahs-i aslîye rücû edelim:

Tesettür-i nisvân meselesinde kadınlar için hafif bir külfet-i takyîd (sınırlılık külfeti) mevcut olmakla beraber bununla Şârî'i Hakîm insanlara büyük bir fazîlet-i medeniyete pek âlî bir ahlâkiyet temin etmiştir. Demıştik ki bu hakikati anlamak için nisvânı açık saçık gezen bilâd ile mestur bir halde bulunan bilâdın hangisinde beliyeye-yi fuhşun daha ziyade bir kabiliyet istilâyâ mazhar olduğunu düşünmek kifayet eder. Türkler'in -**görünen köy kılavuz istemez**- tarzındaki meselleri hayli manâdârdır.

Cevher-i iffetin kadrini bilen kadın tesettür etmese de kendini muhafaza eder. Ve nâmus-u edep dairesinde gezen bir kadına isterse son derece güzel ve süslü olsun- kimse ilişemez. Denilecek olursa cevabında deriz ki:

Evvela her kadın açık, saçık gezerken kendisini muzâfaza etmek usulünü tamzımıyla bilemez. Bunu da bildiği farzolunsa her halde kemâl-i sû'ubetle idâre eder.

Sâniyen: Bir erkek için elde etmek sevdasına düştüğü bir kadın ile görüşebilmek yahut kendisine prezente edilmek (şık bir şekilde sunabilmek) ilk hatve-yi muvaffakiyet sayılmaz mı? İşte muhadderâta (*namuslu kadınlar*) karşı daha güzellik hatvede (adım) müşkilât yüz göstermiş olacağına mukâbil nisvân-ı gayr-i mesture hakkında bu birinci hatve kendi kendine atılmış demektir.

Sâlisen: Bir kadını hüsnünün bütün nükât ve dekâikiyle erkeklerin karşısında çıkarınız. Hissiyât-ı raculiyyelerini elbette kendilerinden nez' edemeyeceğiniz (erkeklik hislerini çekip alamayacağınız) bu nümâkârânın (izleyicilerin) ezhânından münsifâta konuşmak lazım gelirse -ne tahminler, ne emeller geçer!- ve kıymet-i hüsnüne göre -belki kadının metânet-i nisviyesi mukavemet edemeyecek derecede- ne fedâkârlıklar ihtiyarına hazırlanan erkekler bulunur? Hiçbir şey olmasa bile bir tatlı manzarayı müşahedededen hâsıl olacak istifâde muhakkaktır ya: Peki fuhş nedir? İşte bu mukaddimenin neticesi, bu istifadenin biraz daha ziyadesi, halbuki istifadenin azı da yine istifadedir.

Kadınların açık gezmeleri erkeklerin açık gezmeleri gibi sade bir şey ve kolaylık için ihtiyar edilen bir keyfiyet olmadığı şu nükteden de teferrüs olunmalıdır ki (sezilmelidir ki) açık

gezen kadınların, erkekler kadar açık gezmekle de iktifa edemeyerek bileklerini büsbütün açmaları ve yazın giyindikleri tül gibi elbise altından pazularını ve gayet geniş bir muhît-i dâhilinde gerdanlarını göstererek dekolte haline yaklaşmaları ve hele bir çok noktaları da teşekkülât-ı bedeniyelerini tersime çalışmalarını gibi ahval gösteriyor ki kadınların açık gezmelerinde manâdâr bir maksat vardır. Ve bunlar külfetten korunmak için açık gezdirseniz açılmak için daha ziyâde ihtiyâr-ı külfet eder (daha çok zorluğu seçer).

Elhasıl, fuhuş istihfâf edilmedikçe, aile sahibi bulunan erkekler hayli ilişiksiz ve deryâ-dil (geniş gönüllü) olmadıkça kadınların adem-i tesettürünü tecvîz etmek mümkün değildir. Çünkü bunun fuhuşu teshîle müdâriyeti (kolaylaştırıcı niteliği) ve fuhuş ile az çok münasebeti gayr-i kabîl inkardır. O derecedeki beşeriyet bugün muhadderât-ı nisvân mağdurdur (namuslu kadınlar mağdurdur) iddiasının yarın (insanlar fuhuşta mazır değil midir?) sualine tahavvül etmesi ihtimalini derpiş edilmelidir (göz önünde tutulmalıdır). Gelelim medeniyet-i İslamiyetin işte böyle âlî bir maslahat-ı nezih bir maksat mukabilinde kadınlara tahmil ettiği şu tesettür vazifesi acaba o kadar ağır mıdır? Kemal-i iftihar ile söyleyebilirim ki nisvân-ı İslamiyye'nin yarından ziyadesi hem de pek çok ziyadesi tesettürü bir yük, bir kayd-i müz'ic addederek bundan şikâyet etmek şöyle dursun bu perde-yi ismetin kaldırılması kendilerine teklif edilse kalblerinin bütün samîmîyetiyle reddederler. Tesettürdeki şeref ve fazileti takdir edemeyen bazı hevâ-perestân nisvânise bunun tahavvülât rûzmerresi (mutad değişiklikleri) arkasından yetişilemeyen, muhill-i sıhhat (sıhhati delen) ve muhrib-i servet (serveti yok eden) bir dereceye varan ve mueddâ-yı gavâiline (sonuç olduğu dertlere) nisbetle daha güç, daha müşkilü'l-iktihâm (tahammül zorluğu daha fazla) olduğu iddia ederlerse yalan söylemiş olurlar. Ale'l-husûs tesettürün tarz-ı meşrû'u ne kadar sade, ne kadar sehlü'r-riâye (riayet etmesi kolay) olduğu tasdikte erbâb-ı vukuf tereddüt etmez. Sonra kadınlar evlerinde erkeklerine karşı istedikleri kadar tezeyyün edebilirler. Çünkü kadınlık ziynetle tev'em (ikiz) mütelâzim olmakla beraber bir kadın bizzât kendisi bir zînet ama yalnız bir erkeğin zîneti ve medâr-ı saadetidir. Öyle ise bu zînet-i hususiyye niçin sair erkeklerin râh-ı negâhına (görme yoluna) fereş-ü ebzel (erkeklerin görme yoluna neden olduğu gibi serilmelidir) edilmelidir? Ve bir kişiye ait olan bir hakkın kıyısından köşesinden niçin başkaları da müstefid olmalıdır?

Mustafa Sabri

Hazırlayan : Bayezid Mete

Bir Şeyhülislam'ın Kaleminden Muasır Problemlere Cevaplar XXIV

Editör : Muhammed Salih Yıldız

Link : https://isamveri.org/pdfosm/D00524/1327_135/1327_135_MSABRI.pdf